

Klasa: 004-01/10-01/04

Urbroj: 5030114-11-1

Zagreb, 1. srpnja 2011.

PREDSJEDNIKU HRVATSKOGA SABORA

Predmet: Prijedlog nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova, za razdoblje od 2011. do 2015. godine

Na temelju članka 129. stavka 2. Poslovnika Hrvatskoga sabora (Narodne novine, br. 71/2000, 129/2000, 117/2001, 6/2002 – pročišćeni tekst, 41/2002, 91/2003, 58/2004, 69/2007, 39/2008 i 86/2008), Vlada Republike Hrvatske podnosi Prijedlog nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova, za razdoblje od 2011. do 2015. godine.

Za svoje predstavnike, koji će u njezino ime sudjelovati u radu Hrvatskoga sabora i njegovih radnih tijela, Vlada je odredila prof. dr. sc. Slobodana Uzelca, potpredsjednika Vlada Republike Hrvatske i mr. sc. Helenu Štimac Radin, predstojnicu Ureda za ravnopravnost spolova.

PREDSJEDNICA

Jadranka Kosor, dipl. iur.

**PRIJEDLOG NACIONALNE POLITIKE ZA PROMICANJE RAVNOPRAVNOSTI
SPOLOVA, ZA RAZDOBLJE OD 2011. DO 2015. GODINE**

**PRIJEDLOG NACIONALNE POLITIKE ZA
PROMICANJE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA,
ZA RAZDOBLJE OD 2011. DO 2015. GODINE**

SADRŽAJ

I.	UVOD	3
II.	PRAVNA OSNOVA	6
III.	OCJENA STANJA - Postignuća i izazovi u promicanju ravnopravnosti spolova i osnaživanju žena	7
	1. Zakonodavno-institucionalni razvoj i sredstva provedbe	7
	2. Postignuća i izazovi u provedbi politike ravnopravnosti spolova	11
IV.	STRATEŠKI OKVIR ZA PROVEDBU POLITIKE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA I AKCIJSKI PLAN DJELOVANJA	24
	1. Promicanje ljudskih prava žena i rodne ravnopravnosti	24
	2. Jednake mogućnosti na tržištu rada	29
	3. Rodno osjetljivo obrazovanje	33
	4. Ravnopravnost u procesu odlučivanja u političkom i javnom životu	35
	5. Uklanjanje nasilja nad ženama	39
	6. Međunarodna politika i suradnja	42
	7. Institucionalni mehanizmi i načini provedbe	45
V.	ZAVRŠNE ODREDBE	49

I. UVOD

Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova osnovni je strateški dokument Republike Hrvatske koji se donosi s ciljem uklanjanja diskriminacije žena i uspostavljanja stvarne ravnopravnosti spolova provedbom politike jednakih mogućnosti za razdoblje od 2011. do 2015. godine.

Politika ravnopravnosti spolova i osnaživanja žena, kao jedno od temeljnih načela demokratskog ustroja i društvenog poretka u Republici Hrvatskoj, prihvaćena je na najvišoj državnoj razini odlukama Vlade Republike Hrvatske i Hrvatskoga sabora donošenjem nacionalnih strateških planova za djelovanje 1997., 2001. i 2006. godine, čime su potvrđene obveze preuzete prihvaćanjem *Pekinške deklaracije* i *Platforme za djelovanje* na Četvrtoj svjetskoj konferenciji Ujedinjenih naroda (u daljnjem tekstu: UN) o ženama održanoj u Pekingu 1995. godine.

Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova (u daljnjem tekstu: *Nacionalna politika*) za razdoblje 2011. - 2015. godine nadograđuje se na prethodnu *Nacionalnu politiku* 2006. - 2010. godine (Narodne novine, br. 114/06), redefinirajući nacionalne prioritete, načine provedbe i poduzimanje posebnih mjera sukladno izmijenjenim društvenim i političkim okolnostima, ostvarenom napretku i daljnjim izazovima u uspostavljanju stvarne ravnopravnosti spolova. Ona sadrži sedam ključnih područja djelovanja i obvezuje Republiku Hrvatsku na uključivanje rodne dimenzije u sva područja politike provođenjem posebnih mjera vezanih uz: 1) Promicanje ljudskih prava žena i rodne ravnopravnosti, 2) Stvaranje jednakih mogućnosti na tržištu rada, 3) Unapređenje primjene rodno osjetljivog odgoja i obrazovanja, 4) Uravnoteženje sudjelovanja žena i muškaraca u procesima političkog i javnog odlučivanja, 5) Uklanjanje svih oblika nasilja nad ženama, 6) Promicanje međunarodne suradnje i ravnopravnosti spolova izvan Hrvatske i 7) Daljnje osnaživanje institucionalnih mehanizama i metoda provedbe.

Novina je uvrštavanje novog poglavlja vezanog uz međunarodna pitanja ne samo iz razloga ispunjavanja preuzetih obveza nego i zbog provedbe brojnih aktivnosti usmjerenih k uspostavljanju i razvoju suradnje s najvažnijim međunarodnim i regionalnim institucionalnim mehanizmima i organizacijama, uključujući novo tijelo UN-a za promicanje ravnopravnosti spolova - Entitet za ravnopravnost i osnaživanje žena UN WOMEN, Europski institut za

ravnopravnost spolova sa sjedištem u Litvi kao i promicanja znanja o politikama Europske unije (u daljnjem tekstu: EU) i Vijeća Europe (u daljnjem tekstu: VE) u ovom području.

U novu *Nacionalnu politiku* nije kao zasebno poglavlje uvršteno ranije poglavlje *Žene i zdravlje* iz razloga što je evaluacija pokazala da su ranije mjere sastavni dio drugih strateških planova i programa Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi.

Sastavni dio strateškog okvira za promicanje ravnopravnosti spolova čine i drugi nacionalni planovi, programi i strategije u kojima su definirani ciljevi i propisane mjere za unapređivanje provedbe politike ravnopravnosti spolova i općeg društvenog položaja, ne samo ukupne populacije žena nego i pojedinih ciljanih skupina, kao što su: *Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2011. do 2016. godine*; *Strategija razvoja ženskog poduzetništva u Republici Hrvatskoj od 2010. do 2013. godine*; *Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava od 2008. do 2011. godine*; *Akcijski plan Desetljeća za uključivanje Roma 2005. - 2015.*; *Nacionalni program za Rome*; *Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje od 2009. do 2011. godine*; *Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja za 2011. i 2012. godinu*; *Strategija razvitka službene statistike Republike Hrvatske 2004. - 2012.*; *Program statističkih aktivnosti Republike Hrvatske 2008. - 2012.*, te *Nacionalna strategija razvitka zdravstva 2006. - 2011.* Za procjenu ukupnog napretka u području ravnopravnosti muškaraca i žena važan je sinergijski učinak provedbe navedenih strateških dokumenata te su njihovi najvažniji ciljevi uključeni u *Nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova*.

Strateški pristup temelji se i na obvezama koje su preuzete potpisivanjem različitih međunarodnih ugovora, uključujući *UN Konvenciju za uklanjanje svih oblika diskriminacije žena* i *Milenijsku deklaraciju UN-a*, obvezama koje proizlaze iz članstva u Vijeću Europe, te daljnjim zadaćama u procesu pridruživanja Europskoj uniji.

Polazeći od činjenice da je ravnopravnost spolova jedno od temeljnih načela pravne stečevine Europske unije, a osiguranje jednakih mogućnosti i suzbijanje spolne diskriminacije opći cilj i sastavni dio svih njezinih programa i politika, Hrvatska je kao država kandidatkinja i buduća članica EU dužna provoditi i ciljeve definirane ne samo u zakonodavnim nego i strateškim dokumentima koje Europska komisija (u daljnjem tekstu: EK) donosi s ciljem suzbijanja rodne diskriminacije u zemljama članicama. *Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova 2011. - 2015.* uključuje kao svoj sastavni dio strateška opredjeljenja i ciljeve *Strategije za ravnopravnost muškaraca i žena EK za razdoblje 2010. - 2015. godine*.

Prioritetna područja ove *Strategije*, u kojoj se neravnopravnost između muškaraca i žena definira kao kršenje osnovnih ljudskih prava, jesu: 1) Jednaka ekonomska nezavisnost; 2) Jednaka plaća za jednak rad i rad jednake vrijednosti; 3) Ravnopravnost u procesu donošenja odluka; 4) Dostojanstvo, integritet i ukidanje rodno zasnovanog nasilja; 5) Ravnopravnost spolova u vanjskom djelovanju i 6) Horizontalna pitanja (tj. nediskriminacijske rodne uloge, zakonodavstvo i načini provedbe).

U *Strategiji* se naglašava da zemlje kandidatkinje moraju u potpunosti prihvatiti temeljno načelo ravnopravnosti između muškaraca i žena te da praćenje usvajanja i primjene zakonodavstva EU u ovom području ostaje jedan od prioriteta u procesu proširenja.

EK je redovito u svim izvješćima o napretku Hrvatske u procesu pristupanja ocjenjivala ne samo općenit napredak ljudskih prava žena nego i napredak u implementaciji *Nacionalne politike*, što zasigurno reaffirmira njeno značenje kao najvažnijeg strateškog dokumenta za uklanjanje spolne diskriminacije. Donošenje nove nacionalne strategije sastavni je dio i *Programa Vlade Republike Hrvatske za preuzimanje i provedbu pravne stečevine Europske unije u 2011. god.*

U Hrvatskoj je 2009. godine, iste godine kad i u Europskoj uniji, provedeno prvo istraživanje o odnosu javnosti prema rodnoj diskriminaciji. Usporedba rezultata istraživanja "*Percepcija, iskustva i stavovi o rodnoj diskriminaciji u RH*" i rezultata posebnog istraživanja Eurobarometra "*Ravnopravnost spolova u EU 2009. godine*" ukazuje na podudarnost stavova građanstva zemalja Europske unije i Republike Hrvatske u odnosu na pitanje ravnopravnosti spolova. Od ukupno ispitanih osoba 62% u EU i 58% u Hrvatskoj smatra da žene i muškarci nisu ravnopravni. Istovremeno, 64% ispitanih u EU i 59% u Hrvatskoj misli da je u posljednjem desetljeću postignut napredak i da je diskriminacije po spolu manje nego prije desetak godina.

Podaci o kompatibilnosti svijesti o prisutnosti rodne neravnopravnosti dobar su temelj i za buduće članstvo Republike Hrvatske u EU s obzirom na nužnost daljnjeg razvoja zakonodavstva, antidiskriminacijskih politika i njihove primjene u praksi kao i zagovaranja u cilju uspostavljanja stvarne ravnopravnosti spolova kao preduvjetu za djelatno demokratsko društvo u kojemu je poštovanje ljudskih prava mjerilo njenog napretka.

Usvajanjem zakonskog antidiskriminacijskog okvira i donošenjem nacionalnih strateških akcijskih planova za djelovanje, Republika Hrvatska kontinuirano iskazuje jasno

političko opredjeljenje, sukladno temeljnim stajalištima Vijeća Europe i Europske unije, o obvezi stvaranja i provođenja politika usmjerenih k bržem prevladavanju raskoraka između pravne i stvarne ravnopravnosti spolova.

II. PRAVNA OSNOVA

Ravnopravnost spolova jedna je od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje Ustava.

Na prijedlog Vlade Republike Hrvatske Hrvatski sabor usvaja nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova na temelju članka 80. Ustava, kao akt kojim se izražava politika predstavničkog tijela građana i nositelja zakonodavne vlasti u Republici Hrvatskoj.

Pravna osnova za donošenje *Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova, za razdoblje od 2011. do 2015. godine*, sadržana je u odredbama *Zakona o ravnopravnosti spolova* (Narodne novine, br. 82/08) kojim su utvrđene opće osnove za zaštitu i promicanje ravnopravnosti spolova kao temeljne vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske.

Ravnopravnost spolova znači da su žene i muškarci jednako prisutni u svim područjima javnog i privatnoga života, da imaju jednak status, jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava, kao i jednaku korist od ostvarenih rezultata.

Donošenje nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova osigurava provedbu *Zakona o ravnopravnosti spolova* propisanu člankom 18. stavkom 2., kojim se Uredu za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske nalaže izrada nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova te nadzor njezine provedbe.

Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova usvaja se i slijedom obveza preuzetih pristupanjem Republike Hrvatske *UN-ovoj Konvenciji o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena* kao "međunarodnom ugovoru koji je sklopljen i potvrđen u skladu s Ustavom i objavljen, a koji je na snazi, i čini dio unutarnjega poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj je snazi iznad zakona".

U procesu pristupnih pregovora s Europskom unijom donošenje *Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2011. - 2015.* ujedno znači donošenje jednog od važnih

strateških dokumenata kojim se ispunjavaju politički kriteriji za članstvo te je njeno donošenje sastavni dio *Programa Vlade Republike Hrvatske za preuzimanje i provedbu pravne stečevine Europske unije u 2011. godini*.

Odredbe *Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2011. - 2015.* zasnivaju se na nacionalnim zakonodavnim i drugim propisima te potvrđuju sadržaje jamstava ravnopravnosti spolova koji su sastavni dio međunarodnog prava, pravne stečevine Europske unije, *Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava*, *UN-ove Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena*, konvencija Međunarodne organizacije rada, te *Pekinske deklaracije* i *Platforme za djelovanje*.

U sljedećem poglavlju donosi se sažet prikaz ocjene stanja, postignutog napretka i daljnjih izazova u provedbi politike ravnopravnosti spolova temeljem analize provedbe mjera prema programskim područjima *Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2006. - 2010.*

III. OCJENA STANJA

Postignuća i izazovi u promicanju ravnopravnosti spolova i osnaživanju žena

1. Zakonodavno-institucionalni razvoj i sredstva provedbe

Od usvajanja *Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2006. godine* pa do danas osnaženi su temeljni institucionalni mehanizmi na nacionalnoj i lokalnoj razini i uvedene važne zakonodavne promjene s ciljem suzbijanja diskriminacije žena i unapređenja provedbe politike jednakih mogućnosti za oba spola.

Do 15. srpnja 2008. godine bio je na snazi *Zakon o ravnopravnosti spolova iz 2003.* (Narodne novine, br. 116/03), kada je Hrvatski sabor donio novi *Zakon o ravnopravnosti spolova* (Narodne novine, br. 82/08) koji je dodatno usklađen s odredbama međunarodnih standarda kao i s pravom Europske unije, i čije je donošenje bilo jedno od važnih mjerila za zatvaranje pregovaračkog poglavlja 19. Socijalne politike i zapošljavanja. Zakon je proširio osnove zabrane diskriminacije u području zapošljavanja i rada, uveo sustav kvota za izbore na svim razinama, unaprijedio područje sudske zaštite od diskriminacije i ustanovio nezavisno tijelo za suzbijanje diskriminacije u području ravnopravnosti spolova čime su se redefinirale i proširile ovlasti i djelokrug rada pravobraniteljice za ravnopravnost spolova sukladno

obvezama u preuzimanju pravne stečevine EU. Zakonski je prvi put pravno definirana uloga i status županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova kao tijela zaduženih za provedbu *Zakona o ravnopravnosti spolova* uz pravobraniteljstvo, Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske i koordinatora i koordinatorice u tijelima državne uprave.

Dana 1. siječnja 2009. stupio je na snagu *Zakon o suzbijanju diskriminacije* (Narodne novine, br. 85/08) kojim su se stvorile dodatne osnove za ostvarivanje jednakih mogućnosti uređivanjem zaštite od diskriminacije na temelju spola te rase, etničke pripadnosti, boje kože, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetičkog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije.

Godine 2009. donesen je novi *Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji* (Narodne novine, br. 137/09, 14/10 i 60/10) s ciljem unapređivanja rada tijela nadležnih za suzbijanje obiteljskog nasilja i usklađivanja sa suvremenim međunarodnim smjernicama. *Zakon o kaznenom postupku* (Narodne novine, br. 152/08 i 76/09) donesen 2008. godine, sadrži odredbe s ciljem zaštite od nasilja u obitelji, posebice one koje se tiču ispitivanja svjedoka i svjedokinja te zaštite prava žrtve, a u pripremi je i donošenje novog *Kaznenog zakona* 2011. godine.

U svrhu suzbijanja obiteljskog nasilja u proteklom razdoblju Vlada Republike Hrvatske je redovito donosila *Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2005. do 2007. godine* (Narodne novine, br. 182/04), kao i *za razdoblje od 2008. do 2010. godine* (Narodne novine, br. 126/07), uz pripadajući *Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji*. Vlada Republike Hrvatske osnovala je 2009. godine Povjerenstvo za unapređenje zaštite od nasilja u obitelji, a ove godine donijela *Nacionalnu strategiju zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2011. do 2016. godine* (Narodne novine, br. 20/11).

Uz *Zakon o ravnopravnosti spolova, Zakon o radu* (Narodne novine, br. 149/09) najvažniji je zakon koji sadržava odredbe za sprječavanje diskriminacije na temelju spola u području rada i zapošljavanja te je, između ostalog, usklađen i s *Direktivom Vijeća 2006/54/EZ o provedbi načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i zanimanja*.

Načelo ravnopravnosti spolova uključeno je i u cijeli niz zakonodavnih, strateških i drugih akata i propisa u mnogim drugim područjima uključujući područje državne uprave, obrazovanja, medija i dr.

Na osnovi provedbe *Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2006. - 2010. godine*, doneseno je nekoliko drugih važnih propisa s ciljem bržeg uklanjanja neravnopravnog položaja pojedinih segmenata ženske populacije, a provedene su i brojne druge mjere usmjerene podizanju svijesti javnosti o rodnoj ravnopravnosti. U vezi s navedenim potrebno je istaknuti da je Vlada Republike Hrvatske donijela *Strategiju razvoja ženskog poduzetništva 2010. - 2013.*, te da je 2008. godine Državni zavod za statistiku (u daljnjem tekstu: DZS) donio novu *Nacionalnu klasifikaciju zanimanja* u kojoj se, prvi put, sva zanimanja navode u muškom i ženskom rodu čime su stvoreni i jezični preduvjeti za promicanje uravnotežene zastupljenosti muškaraca i žena na tržištu rada i uklanjanje stereotipa o rodnim ulogama. Uvedena je i edukacija državnih službenika i službenica na način da se u Centru za stručno osposobljavanje i usavršavanje Ministarstva uprave u okviru teme zabrane diskriminacije i zaštite ljudskih prava provodi program "Zakonske odredbe ravnopravnosti spolova". Izmijenjen je i nadopunjen *Poslovnik Hrvatskoga sabora* (Narodne novine, br. 39/08) na način da je uvedena obveza uporabe jezičnih standarda za zvanja i zanimanja u muškom, odnosno ženskom rodu kao i poticanje ravnomjerne spolne zastupljenosti u sastavu radnih tijela i izaslanstava.

Sustav i koordinacija institucionalnih mehanizama za promicanje i provedbu politike rodne ravnopravnosti u proteklom su razdoblju nadograđeni na nacionalnoj i lokalnoj razini.

Napredak postignut na razini lokalne i područne (regionalne) samouprave razvidan je ne samo u brojnim aktivnostima koje provode lokalna povjerenstva nego i u stalnom porastu općinskih i gradskih povjerenstava za ravnopravnost spolova. Uz 21 županijsko povjerenstvo osnovana su 52 gradska i 30 općinskih povjerenstava za ravnopravnost spolova.

Navedeni institucionalni mehanizmi, uključujući i Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskoga sabora, u proteklom petogodišnjem razdoblju zajednički su surađivali na provedbi velikog broja aktivnosti učestalo u suradnji s nevladinim udrugama. Iz sredstava državnog proračuna kontinuirano su se izdvajala i povećavala sredstva za financiranje projekata, programa i drugih aktivnosti organizacija civilnog društva.

Detaljan pregled tih aktivnosti iscrpno je prikazan u *Izvešću o provedbi Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2006. - 2010. za razdoblje od listopada 2006. do prosinca 2008. i za razdoblje od siječnja 2009. do prosinca 2010. godine* (www.ured-ravnopravnost.hr).

Održane su brojne tematske sjednice Odbora za ravnopravnost spolova Hrvatskoga sabora uključujući i one posvećene provedbi *Nacionalne politike*, a kao primjer dobre prakse treba istaknuti uvedenu obvezu Programskom vijeću Hrvatske radiotelevizije da prilikom podnošenja redovitih godišnjih izvješća Hrvatskome saboru podnosi i posebno izvješće o promicanju svijesti o ravnopravnosti spolova.

Značajni pomoci zabilježeni su u području razvoja statističke metodologije i provedbi ciljanih rodni istraživanja i analiza. Državni zavod za statistiku uz svoja redovita, rodno razvrstana izvješća iz različitih područja, objavljuje od 2006. godine godišnju publikaciju pod nazivom "Žene i muškarci u Hrvatskoj". Publikacija sadrži pregled spolne raspodjele stanja u području općih pokazatelja o stanovništvu, zdravlju, obrazovanju, zaposlenosti, plaćama, socijalnoj skrbi, mirovinama, pravosuđu i politici uz grafičke i tabelarne prikaze. U razdoblju od 2006. do 2010. godine proveden je veći broj istraživanja o položaju žena na tržištu rada, političke participacije, suzbijanja nasilja nad ženama, medija, obrazovanja i drugih područja, uključujući i prvo znanstveno istraživanje o "*Percepciji, iskustvima i stavovima o rodnoj diskriminaciji u Republici Hrvatskoj*".

Europska komisija je u svom posljednjem *Izvešću o napretku Republike Hrvatske u pristupanju Europskoj uniji za 2010. godinu* ocijenila da je općenito postignut dobar napredak u području ravnopravnosti spolova, ženskih prava i primjeni načela jednakih mogućnosti. Istaknut je i napredak ostvaren u provedbi *Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2006. - 2010.*, nastavku aktivnosti na osvještavanju javnosti o ravnopravnosti spolova te uvođenju rodne dimenzije u javne politike i antidiskriminacijsko zakonodavstvo.

U odnosu na antidiskriminacijsko zakonodavstvo Europska komisija mišljenja je da, iako su poduzeti određeni koraci s ciljem osvještavanja javnosti, znanja o njegovom sadržaju i opsegu još su uvijek ograničena. Ovo mišljenje potvrđuju i rezultati provedenog istraživanja 2009. godine "*Percepcija, iskustva i stavovi o rodnoj diskriminaciji u Republici Hrvatskoj*" na reprezentativnom nacionalnom uzorku od 1363 ispitanika i ispitanica prema kojemu čak 63% ne zna ili misli da diskriminacija na temelju spola nije zakonski kažnjiva, a od onih koji su

rekli da znaju da je diskriminacija zabranjena svega 12% navelo je da zna koji zakoni to zabranjuju i kažnjavaju. Ti porazni podaci jasno ukazuju na smjer prioriternih mjera koje treba poduzimati u sljedećem razdoblju s ciljem informiranja javnosti o zakonodavstvu koje regulira pitanja ravnopravnosti spolova, a što neće biti moguće učinkovito provesti bez medijske podrške.

2. Postignuća i izazovi u provedbi politike ravnopravnosti spolova

Zakonodavne i institucionalne promjene, kao i brojne akcije i kampanje koje su provedene u proteklom razdoblju dovele su do određenog napretka, ali nisu dovele do potpunog uklanjanja različitih oblika diskriminacije žena i uspostave društva jednakih mogućnosti za oba spola. Hrvatska je, kao i sve druge zemlje, suočena s trajnim izazovima bržeg prevladavanja jaza između ravnopravnosti de facto i ravnopravnosti de jure i uklanjanja strukturnih razloga neravnoteže moći između muškaraca i žena u različitim područjima društva.

Najvažniji pokazatelji neravnopravnog položaja žena i dalje su sadržani u njihovom nepovoljnijem položaju na tržištu rada, podzastupljenosti u procesu donošenja političkih i javnih odluka, učestalosti različitih oblika nasilja nad ženama uključujući obiteljsko nasilje uz persistentnost rodних stereotipa.

Jedan od najvažnijih ciljeva u postizanju pune ravnopravnosti jest poboljšanje položaja žena na tržištu rada s obzirom na njihovo otežano zapošljavanje i niže plaće, kao i različite oblike diskriminacije s kojima se susreću pri zapošljavanju i profesionalnom napredovanju. Budući da je gospodarska kriza utjecala na djelatnosti u kojima prevladavaju muškarci, razlika između stope zaposlenosti i nezaposlenosti muškaraca i žena se smanjila. U ukupnom broju nezaposlenih osoba udio žena se u proteklom razdoblju smanjivao. U 2006. godini iznosio je 60,0%, u 2007. godini 61,2%, 2009. godini 59,3%, a 2010. godini 54,8% (izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje, Godišnjak 2009.; Mjesečni statistički bilten br. 12, 2010.). Prosječan broj osoba u registriranoj nezaposlenosti povećao se 14,9% u 2010. godini. Prosječan broj nezaposlenih muškaraca porastao je 27,7%, dok je prosječan broj nezaposlenih žena porastao 6,1%. Stopa zaposlenosti žena u dobi od 15 do 64 godine iznosila je 2008. godine 50,7%, 2009. god. 51,0%, a 2010.god. 48,8% (izvor: Eurostat.ec.europa.eu).

Spolne razlike u plaćama još uvijek su prisutne i prema službenim podacima Državnog zavoda za statistiku 2009. godine razlika u bruto plaćama između muškaraca i žena iznosila je 10,6%.

Dodatni nepovoljni pokazatelj jest i široka primjena ugovora na određeno vrijeme za ženski dio radno aktivnog stanovništva kao i sektorska segregiranost ženske radne snage. Žene čine većinu u djelatnostima kao što su tekstilna industrija, ugostiteljske i trgovačke usluge, obrazovanje, javna uprava, društvene djelatnosti, socijalne i osobne uslužne djelatnosti i dr., uz izrazitu potplaćenost u pojedinim granama djelatnosti. Na težak položaj žena na tržištu rada ukazale su povodom obilježavanja 100. godišnjice Međunarodnog dana žena i pripadnice ženskih nevladinih udruga i ženskih sindikalnih grupa tražeći brže promjene u suzbijanju spolne diskriminacije i zaštite prava žena u tom području.

U svrhu unapređenja položaja žena na tržištu rada i podizanja svijesti javnosti poduzimane su brojne ciljane aktivnosti uključujući provedbu relevantnih znanstvenih istraživanja i donošenje sektorskih politika, a značajno poboljšanje zabilježeno je na području usklađivanja objavljenih natječaja za zaposlenje s odredbama *Zakona o ravnopravnosti spolova*.

Od potpisivanja zajedničkog *Memoranduma o prioritetima politike zapošljavanja Republike Hrvatske* (JAP), u svibnju 2008. godine, Vlada Republike Hrvatske donosi dvogodišnje nacionalne planove za poticanje zapošljavanja. U *Nacionalnom planu za poticanje zapošljavanja 2011. -2012.* (u daljnjem tekstu: NPPZ) kao ključni prioritet izdvojeno je: povećanje razine zapošljivosti i stope participacije žena primarne dobne skupine (posebice onih s niskim ili neodgovarajućim vještinama) na tržištu rada nižeg ili neadekvatnog obrazovanja, žene žrtve nasilja, dugotrajno nezaposlene, neaktivne, pripadnice nacionalnih manjina. Da bi se olakšalo njihovo sudjelovanje na tržištu rada, NPPZ sadrži niz aktivnosti kao što su primjerice: programi obrazovanja, poticanje lokalne i područne (regionalne) samouprave da u svojim socijalnim planovima daju prioritete razvoju onih usluga u zajednici koje su podrška obitelji i usklađivanju obiteljskih i profesionalnih obveza žena, sufinanciranje usavršavanja zaposlenih osoba iznad 50 godina starosti kojima prijeti gubitak radnog mjesta zbog prijelaza poslodavaca na nove tehnologije, i dr.

Hrvatski zavod za zapošljavanje razvio je grant shemu za projekt "Žene na tržištu rada" u okviru Operativnog programa *Razvoj ljudskih potencijala*, IV. komponente

Instrumenta pretpristupne pomoći IPA u iznosu od 2.017,480 EUR. Projekti financirani kroz navedenu grant shemu, odnosno dodjelu bespovratnih sredstava, usmjereni su uključivanju na tržište rada žena koje su suočene s posebnim teškoćama pri zapošljavanju, a provode se u velikom dijelu hrvatskih županija i u suradnji s nevladinim udrugama. U okviru istog projekta "Žene na tržištu rada" 1.000,000 EUR predviđeno je za ugovor o pružanju usluga namijenjen analizi stanja i preporukama za unapređivanje politike i programa u tom području. Hrvatski zavod za zapošljavanje proveo je i projekt "Poticanje ravnopravnosti na hrvatskom tržištu rada" (2009. - 2010.) u sklopu programa Zajednice PROGRESS unutar kojeg je izrađen "Priručnik dobre prakse" za borbu protiv diskriminacije i promicanje raznolikosti na tržištu rada te "Smjernice za promicanje raznolikosti i borbu protiv diskriminacije na tržištu rada."

Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva provodi projekt "Poduzetništvo žena" temeljem godišnjih Operativnih planova poticanja malog i srednjeg poduzetništva, a iznosi dodijeljenih sredstava se kontinuirano povećavaju, tako da su za 2004. godinu odobrene 353 potpore u iznosu od 3,500.000,00 kuna dok je za 2010. godinu odobren 1.001 zahtjev u iznosu od 10,540.000,00 milijuna kuna. U Hrvatskoj se od 2002. godine bilježi porast broja tvrtki u kojima je žena vlasnica ili većinska vlasnica. U ovom trenutku udio žena u poduzetništvu iznosi oko 30% te je uočljiva tendencija njegova rasta. Veličina poduzeća i visina ukupnog prihoda u izravnoj su povezanosti s rodnim aspektom vlasništva nad poduzećima. Što je poduzeće veće i ima veće prihode, to je manje žena vlasnica poduzeća: u mikropoduzećima 31,8% žena su vlasnice, u malim poduzećima 18,8%, a u srednje velikim poduzećima samo 12,0%.

Hrvatska udruga poslovnih žena Krug provela je 2010. godine projekt "Žene u poduzetništvu, znanosti i politici u Republici Hrvatskoj" financiran od Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva u okviru kojeg je temeljem podataka prikupljenih u prethodnim projektima provedena analiza o ulozi žena u poduzetništvu, znanosti i politici.

Proces usklađivanja obiteljskog, privatnoga i profesionalnog života ne prati zahtjeve uklanjanja nejednakosti u društvenom položaju muškaraca i žena. Međutim, bilježi se blagi porast broja muškaraca u skrbi za djecu s 1,14%, koji su se u 2008. godini koristili dodatnim roditeljskim dopustom, na 1,86% muškaraca koji su se u 2010. godini koristili i drugim pravima temeljem *Zakona o roditeljskim i roditeljskim potporama* (Narodne novine, br. 85/08, 110/08 i 34/11). Isto tako nije dovoljan broj odgojno-obrazovnih institucija i drugih socijalnih ustanova koje bi svojom ponudom zadovoljile potrebe i interese obitelji. Ovdje treba uzeti u

obzir da na provođenje mjera socijalne politike uvelike utječe ukupno gospodarsko stanje u zemlji.

Određeni napredak postignut je i u području političke participacije žena, ali i nadalje one čine podzastupljeni spol u procesima donošenja javnih i političkih odluka, tj. u obnašanju predstavničke i izvršne vlasti, izuzev sudske, na nacionalnoj i lokalnoj razini. Najveći pomaci učinjeni su u unapređivanju normativnog okvira, te su novim *Zakonom o ravnopravnosti spolova* prvi put u hrvatsko izbornu zakonodavstvo uvedene kvote tako da je preuzeta definicija Vijeća Europe o osjetnoj neravnoteženosti jednog spola u tijelima javnog i političkog odlučivanja i propisana obveza političkim strankama i drugim ovlaštenim predlagateljima uvrštavanja najmanje 40% podzastupljenog spola na izborne liste za sve razine izbora. Time je dodatno nadopunjen i konkretiziran prijašnji zakonodavni okvir koji *Zakonom o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (Narodne novine, br. 44/05)* obvezuje političke stranke da su kao predlagatelji lista dužni voditi računa o ravnopravnosti spolova, a *Zakonom o političkim strankama (Narodne novine, br. 76/93, 111/96, 164/98 i 36/01)* afirmira posebne mjere na način da se parlamentarnim strankama za svaku zastupnicu (tj. za podzastupljeni spol) odobrava 10% veća financijska naknada za djelovanje stranke. Važna je promjena i uvođenje rodno osjetljivog jezika u izborni proces, odnosno u kandidacijske obrasce koje je uvelo Državno izborno povjerenstvo.

Kretanje udjela žena u ukupnom broju zastupnika Hrvatskoga sabora u proteklih deset godina, od parlamentarnih izbora 2000. godine, nije se bitno mijenjalo, i kretalo se između 21 i 23% (izvor: DZS, "Žene i muškarci u brojkama 2010."). U aktualnom sazivu Hrvatskoga sabora zastupnica je 25%, što je iznad prosjeka zemalja članica EU (24%), odnosno iznad svjetskog prosjeka udjela žena u nacionalnim parlamentima (18,9%) prema podacima Interparlamentarne unije. U radnim tijelima Hrvatskoga sabora zastupnice sudjeluju proporcionalno zastupljenosti u članstvu i predsjedavanju saborskim odborima.

Ohrabrujući je trend prema kojemu su u proteklom razdoblju žene obnašale, i još uvijek obnašaju, neke od najvažnijih političkih funkcija u državi: od predsjednice Vlade Republike Hrvatske, potpredsjednice Vlade Republike Hrvatske i Hrvatskoga sabora, preko predsjedavanja Nacionalnim odborom za praćenje pregovora s Europskom unijom do predsjednice Ustavnog suda.

Povećao se i broj žena među dužnosnicima i visokim državnim i javnim službenicima, s 20% 2000. godine, na 30,2% 2009. godine, a iako kontinuirano nizak, polako raste i udio žena u diplomatskim zvanjima, s 8% veleposlaničkih mjesta 2000. godine do 15% 2010. godine (izvor: DZS, "Žene i muškarci u brojkama 2010." i Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija).

Participacija žena u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti na lokalnoj razini i dalje je veoma niska iako je do značajnog napretka došlo na lokalnim izborima 2009. godine kada je udio županijskih vijećnica povećan za 7,4% (s 13,4% na 21,9%), gradskih vijećnica za 5,1% (s 14% na 21,4%), a općinskih vijećnica za 4,1% (sa 7% na 15,5%) u odnosu na izabrane vijećnice na lokalnim izborima 2005.god (izvor: Državni zavod za statistiku, "Žene i muškarci u brojkama 2010."). Prosječna zastupljenost svih vijećnica u predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave iznosila je u 2001. godini 11,5%, 2005. godini 12,9%, a 2009. godine 15,4%.

Međutim, od ukupno 429 općina, u sastavu 106 općinskih vijeća (24,75%) nije zastupljena niti jedna žena. Negativan trend iskazan je izravnim izborima za izvršne funkcije na lokalnoj razini kada je izabrana svega 21 načelnica općine (4,9%), 6 gradonačelnica (4,7%) i 1 županica (5%).

Jedino u sudskoj vlasti žene čine značajnu većinu i nisu podzastupljeni spol, a broj sutkinja je u stalnome porastu. 2009. godine u većini sudova, prve instancije u Republici Hrvatskoj, žene su činile 69% općinskih sutkinja, 67% trgovačkih i 73% prekršajnih sutkinja. Žene čine većinu i u Upravnom sudu Republike Hrvatske (76%), kao i Visokom prekršajnom sudu (63%). U Vrhovnom sudu Republike Hrvatske zastupljene su s 49%, a u Ustavnom sudu s 38%. U Državnom odvjetništvu žene su zastupljene sa 64% na pozicijama državnih odvjetnica i zamjenica državnih odvjetnika i odvjetnica.

Kao primjere dobre prakse u promicanju političke participacije žena potrebno je istaknuti provedbu kampanje Ureda za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske s ciljem povećanja udjela žena na kandidacijskim listama za lokalne izbore 2009., i financiranje projekata nevladinih udruga pred parlamentarne izbore 2007. i lokalne izbore 2009. godine, te održavanje velikog broja okruglih stolova, tribina i javnih rasprava u suradnji i/ili organizaciji institucionalnih mehanizama i nevladinih udruga i županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova kao i provedbu ciljanih istraživanja i širenja znanja o najvažnijim nacionalnim i europskim dokumentima u ovom području.

U prilog tvrdnji da se u posljednjih nekoliko godina bilježe određeni pomaci u području rodno osjetljivog obrazovanja govore statistički podaci, izvješća, analize podataka i rezultati istraživanja, a promjene u zakonodavnom okviru stvorile su preduvjete za daljnje unapređivanje stanja u ovom području.

Temelj za napredak u postizanju ravnopravnosti spolova u području odgoja i obrazovanja je *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (Narodne novine, br. 87/2008, 86/2009, 92/2010 i 105/2010) kojim se definiraju ciljevi odgoja i obrazovanja, a *Nacionalnim okvirnim kurikulumom za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* (u daljnjem tekstu NOK) iz srpnja 2010. godine istaknuto je značenje nediskriminacijskih pristupa u nastavnim planovima i programima te poštovanje različitosti i snošljivosti unutar školske i društvene zajednice. Jedno od temeljnih načela NOK-a uklanjanje je, odnosno smanjivanje neravnopravnosti i predrasuda. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa je, donošenjem *Zakona o udžbenicima za osnovnu i srednju školu* (Narodne novine, br. 27/10), također značajno podiglo kvalitetu udžbenika i dopunskih nastavnih sredstava.

Udžbeničkim standardom iz 2007. godine (Narodne novine, br. 7/07) propisana je rodna osjetljivost jezika i sadržaja. Daljnji pomak u tom području postignut je usvajanjem *Zakona o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju* 2007. godine (Narodne novine, br. 107/07) prema kojem postoji obveza navođenja stručnih naziva i akademskih stupnjeva u muškom i u ženskom rodu. Donesen je i *Pravilnik o sadržaju i obliku svjedodžbi i drugih javnih isprava te pedagoškoj dokumentaciji i evidenciji u školskim ustanovama* (Narodne novine, br. 32/10) te se postupa u skladu s propisanim jezičnim standardima za sadržaje svjedodžbi i učeničkih knjižica. NOK osim toga predviđa da se u svim osnovnim i srednjim školama ostvaruju međupredmetne teme ili interdisciplinarni sadržaji i/ili moduli. Unutar tih međupredmetnih tema, posebice u okviru građanskoga odgoja i obrazovanja, razvijen je tijekom 2010. godine i modul "Zaštita i promicanje ravnopravnosti spolova".

S obzirom da je Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje u rujnu 2008. godine donijelo *Preporuku o uvođenju kolegija ženskih studija na preddiplomske, diplomske i poslijediplomske studije*, a Nacionalno vijeće za znanost *Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama* (Narodne novine, br. 118/09) kojim je u interdisciplinarna područja znanosti uvršteno i polje rodnih studija, stvoreni su preduvjete za

provedbu navedenog, te su iz te *Nacionalne politike* izostavljene mjere vezane uz institucionalizaciju rodних studija u sustavu visokog školstva.

2010. godine Vlada Republike Hrvatske je osnovala Nacionalni odbor za odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo s ciljem promicanja odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo na svim razinama odgoja i obrazovanja.

U Hrvatskoj se, kao i u drugim europskim zemljama, bilježi kontinuirani trend povećanja obrazovanja žena. Udio žena koje se upisuju (56,3%) i onih koje završavaju stručne (55%) i sveučilišne studije (60%) zamjetno je veći od udjela muškaraca u ukupnom broju upisanih i diplomiranih na visokim učilištima. Udio žena među osobama s magisterijem znanosti kontinuirano raste te je 2010. godine iznosio 55,6%, a povećava se i udio žena s doktoratom koji je 2010. godine iznosio 51,1% (izvor: Državni zavod za statistiku, publikacija "Hrvatska u brojkama, 2010.").

Na poslovima istraživanja i razvoja u Republici Hrvatskoj zaposlene su 16.072 osobe, a udio žena je 49,8%. Među osobama koje imaju status istraživača i istraživačica ukupno je zaposleno 46,9% žena. (izvori: DZS Statističke informacije 2010.; DZS Statističko izvješće 1446/2011; DZS Priopćenje 8.1.5. Magistri i specijalisti u 2010.).

Međutim, iako žene čine većinu među diplomiranima, one su u Hrvatskoj i nadalje podzastupljene na studiju računarstva (15%), inženjerstva (27%), arhitekturi i građevinarstvu (37%), a muškarci su izrazito podzastupljeni na studijima vezanim za područje obrazovanja (8,1%).

Značajne spolne razlike postoje već na razini srednjih škola pa djevojke čine većinu učeničke populacije koja završi gimnaziju (62,7%) i umjetničku školu (71,7%), a u industrijskim i obrtničkim školama pretežu mladići (62,5%). Radi postizanja uravnotežene spolne zastupljenosti u narednom će razdoblju biti potrebno izraditi rodno osjetljiv program profesionalnog usmjeravanja učenika i učenica i intenzivnije poticati uključivanje zainteresiranih učenica u izborne, tradicionalno "muške" programe, kao i učenika za tradicionalno "ženska područja", primjerice materinski i strane jezike, likovnu i glazbenu kulturu i umjetnost.

Iako predškolski odgoj i obrazovanje nije obvezatan, sustavnim osiguravanjem adekvatnih uvjeta sve se više djece uključuje u predškolske programe čime se stvaraju

preduvjeti za veću prisutnost žena na tržištu rada. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku broj djece obuhvaćene predškolskim odgojem i obrazovanjem povećava se svake godine za oko 2500 djece, a sukladno raste i broj djelatnika i djelatnica u predškolskim ustanovama. Međutim, udio zaposlenih muškaraca u zvanju odgojitelja tek se neznatno povećao s 3,6% (2005. godine) na 3,9% (2008. godine) te će biti potrebno uložiti dodatne napore u afirmaciji ove profesije u muškoj populaciji. Primjetan je također i manji interes muškaraca za zapošljavanjem u osnovnoškolskom sustavu. Udio muškaraca u učiteljskom/nastavničkom zvanju 2008. godine iznosio je svega 16,4%. (izvor: DZS, "Žene i muškarci u Hrvatskoj 2010.") .

Važno je ukazati na činjenicu da su na upravljačkim funkcijama na svim, pa i najvišim razinama obrazovanja, uglavnom muškarci. U akademskoj godini 2010./2011. bilo je 18 dekanica i 113 dekana na ukupno 132 visoka učilišta upisanih u Upisnik visokih učilišta koji se vodi pri Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa. Na sedam javnih sveučilišta u Republici Hrvatskoj šest je rektora i jedna rektorica (14,3%). S druge strane, važno je napomenuti da je u Hrvatskoj 25 javnih instituta na čelu kojih je 15 ravnateljja i 10 ravnateljica. Na čelu tri najveća javna instituta (Institut "Ruđer Bošković", Institut za medicinska istraživanja i Institut za oceanografiju i ribarstvo) jesu žene.

Prema ranije spomenutom istraživanju rodnu ravnopravnost u obrazovanju manje podržavaju muškarci, manje obrazovane i starije te osobe koje žive u ruralnim sredinama. Zabrinjavajući je podatak i da oko 30 - 40% žena podržava tradicionalnu sliku žene i rodne stereotipe te bi bile sklone diskriminirati žene u selekcijskom postupku pri upisu u tehničke škole. Prioritet u tom području i nadalje ostaje unapređivanje rodno osjetljivog obrazovanja i uvođenje obrazovanja o ravnopravnosti spolova u obrazovni sustav.

Na području suzbijanja obiteljskog nasilja i drugih oblika nasilja nad ženama provedene su brojne aktivnosti, i to temeljem provedbe *Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2005. do 2007. godine*, kao i *Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2008. do 2010. godine*, uz pripadajući *Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji* te *Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2006. - 2010.*

Prema službenim podacima Ministarstva unutarnjih poslova, broj registriranih prekršaja prema *Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji* 2006. godine iznosio je ukupno 12.941, 2007. godine broj je narastao na 13.673, 2008. godine bilo je 13.140 prijavljenih prekršaja,

2009. godine 14.265, dok se 2010. godine bilježi blagi pad te broj registriranih prekršaja iznosi 14.129. Trend kretanja broja prijavljenih kaznenih djela nasilničkog ponašanja u obitelji iz članka 215a *Kaznenog zakona* bilježi kontinuirani blagi pad. Naime, službeni podaci Ministarstva unutarnjih poslova ukazuju da je 2006. godine bilo registrirano ukupno 1985 počinjenih kaznenih djela nasilničkog ponašanja u obitelji, 2007. godine 1798 kaznenih djela, 2008. godine 1647 kaznenih djela, 2009. godine 1400 kaznenih djela te 2010. godine ukupno 1060 registriranih počinjenih kaznenih djela nasilničkog ponašanja u obitelji.

Republika Hrvatska je s ciljem suzbijanja nasilja nad ženama kao i unapređenjem položaja žena žrtava nasilja aktivno sudjelovala u Kampanji Vijeća Europe za borbu protiv nasilja nad ženama, uključujući obiteljsko nasilje. Primjenjujući preporuke VE, provedena je kampanja na nacionalnoj razini. Pri Ministarstvu obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti u siječnju 2006. godine osnovan je *Nacionalni odbor za provedbu Kampanje za borbu protiv obiteljskog nasilja nad ženama*. Održani su i okrugli stolovi na temu "Ekonomsko nasilje nad ženama" i "Sustavno financiranje organizacija civilnog društva koje pružaju izravnu zaštitu žrtvama nasilja u obitelji". Izrađen je *Priručnik sa smjernicama za medijsko izvještavanje o nasilju u obitelji*. U svibnju 2007. godine u Zagrebu je održan međunarodni seminar "Aktivno sudjelovanje muškaraca u borbi protiv obiteljskog nasilja" u organizaciji Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti i Glavne uprave za ljudska prava Vijeća Europe - Odjela za ravnopravnost spolova. Redovito se tiskaju dopunjena izdanja *Adresara ustanova, organizacija i ostalih institucija koje pružaju pomoć, podršku i zaštitu žrtvama nasilja u obitelji*.

U okviru međunarodne suradnje Republika Hrvatska redovito surađuje i s Upravnim odborom za ravnopravnost spolova Vijeća Europe kojemu kontinuirano dostavlja izvješća o implementaciji *Preporuke Rec(2002)5 Odbora ministara državama članicama o zaštiti žena od nasilja* u Republici Hrvatskoj.

Tijela državne uprave financijski podupiru rad organizacija civilnog društva koje vode skloništa i savjetovišta za žene i djecu žrtve nasilja, a bave se suzbijanjem obiteljskog nasilja i drugih oblika nasilja nad ženama te unapređenjem položaja žrtava nasilja.

Državna tijela i organizacije civilnog društva redovito provode istraživanja nastavno na problematiku nasilja u obitelji. Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske temeljem propisanih obveza iz *Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2008. do 2010. godine* u suradnji sa Ženskom sobom - Centrom za seksualna prava iz

Zagreba 2010. godine proveo je istraživanje "Zaštita prava i pružanje podrške žrtvama/svjedocima nasilja u obitelji".

U organizaciji državnih tijela i organizacijama civilnog društva provode se razni oblici edukacija za stručne djelatnike i djelatnice koji rade sa žrtvama obiteljskog i drugih oblika nasilja nad ženama, o suzbijanju nasilja nad ženama, njegovim uzrocima, kao i potrebom za poboljšanjem prakse u direktnom radu sa žrtvama. Različitim oblicima suradnje između tijela državne uprave i organizacija civilnog društva omogućava se tiskanje edukativnih materijala o svim oblicima nasilja nad ženama koji se nadalje distribuiraju široj javnosti.

Kontinuirano se osvještava javnost o nužnosti unapređenja položaja žena žrtava nasilja na način da se redovito obilježavaju 22. rujna - Nacionalni dan borbe protiv nasilja nad ženama, 25. studenoga - Međunarodni dan borbe protiv nasilja nad ženama, 16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama, te drugi datumi vezani uz zaštitu i promicanje ljudskih prava žena.

U svrhu dokidanja rodno zasnovanog nasilja nad ženama u ovoj *Nacionalnoj politici* stavlja se naglasak na suzbijanje svih drugih oblika nasilja nad ženama, daljnje unapređenje prakse kao i suzbijanje razine predrasuda prema ženama žrtvama svih oblika nasilja. Problem neprijavljivanja nasilja pojavljuje se kao jedan od ključnih, jer utječe ne samo na percepciju društva o rasprostranjenosti problema, nego i na rad svih nadležnih tijela i institucija. U prilog navedenom govori i činjenica da seksualno nasilje u Republici Hrvatskoj, kao i u gotovo svim zemljama, spada u red najmanje prijavljenih zločina s najvećom proporcijom tamnih brojki.

Prema službenim podacima Ministarstva unutarnjih poslova, broj prijavljenih kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa kreće se od 610 registriranih kaznenih djela 2006. godine, 681 kazneno djelo 2007. godine, 761 kazneno djelo 2008. godine, 658 kaznenih djela 2009. godine te 567 registriranih kaznenih djela 2010. godine. Prema vrstama kaznenih djela najzastupljenije su bludne radnje i silovanje. Žrtve silovanja su u više od 90% slučajeva žene, najčešće u periodu adolescencije i 20-im godinama života, za razliku od počinitelja koji su uglavnom u 30-im i 40-im godinama. Počinitelji seksualnog nasilja su gotovo bez iznimke muškarci. U prilog potrebi za daljnjim unapređenjem sustava zaštite žrtava seksualnog nasilja uz niz drugih pokazatelja govore i podaci istraživanja *Ukidanje stereotipa i diskriminacija žena - seksualno nasilje u zakonskim procedurama u Hrvatskoj*, koje je 2009. godine provela organizacija civilnog društva B.a.B.e. - "Budi aktivna. Budi emancipiran." u cilju analize sudske prakse Vrhovnoga suda te županijskih

sudova u Karlovcu, Rijeci, Zagrebu i Vukovaru. Rezultati istraživanja pokazuju kako su žrtve seksualnog nasilja tijekom samoga sudskog procesa dodatno viktimizirane dugim postupcima, davanjem višekratnih izjava, susretima sa silovateljima i slično. Navedeni podaci te drugi podaci iz prakse ukazuju na nužnost poduzimanja daljnjih ciljanih aktivnosti radi sprječavanja sekundarne viktimizacije žena žrtava seksualnog nasilja u službenim postupcima, uključujući i uvođenje standardizirane prakse postupanja spram žrtava seksualnog nasilja. Niz značajnih aktivnosti s ciljem standardizacije postupka nadležnih tijela prema žrtvama seksualnog nasilja već se provodi te je pri Uredu za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske izrađen nacrt prijedloga *Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja*. Dodatne napore nužno je uložiti u osmišljavanje, organizaciju i kontinuiranu provedbu tretmanskih programa za počinitelje i ponavljače teških kaznenih djela protiv žena u zatvorima. Potrebno je i nadalje poduzimati aktivnosti s ciljem povećanja raspoloživih mjesta u postojećim skloništima te razvoja mreže centara za žrtve seksualnog nasilja, kao i savjetovališta koja pružaju dugotrajnu pomoć ženama žrtvama svih oblika nasilja, sukladno preporukama Vijeća Europe. Unapređenje sustava vođenja statističkih podataka, međusobne suradnje i razmjene podataka nadležnih tijela, edukacija stručnog osoblja te podizanje svijesti javnosti i nadalje ostaje zadaća svih nadležnih državnih i drugih tijela, institucija i ustanova u procesu suzbijanja svih oblika nasilja nad ženama te pružanja optimalne pomoći i podrške žrtvama nasilja.

Republika Hrvatska potpisala je među prvima novu *Konvenciju UN-a o pravima osoba s invaliditetom* te je postala i njenom strankom. Opređeljenja *Konvencije* ugradila je u *Nacionalnu strategiju izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine*. Na XII. Hrvatskom simpoziju osoba s invaliditetom posebno se raspravljalo o "Primjeni UN-ove Konvencije za žene s invaliditetom". Podupiru se projekti udruga i održavaju radionice i seminari namijenjeni osnaživanju žena s invaliditetom i redovito surađuje sa Zajednicom Saveza osoba s invaliditetom Hrvatske (u daljnjem tekstu: SOIH).

SOIH je krajem 2009. godine u okviru projekta "Položaj žena s invaliditetom u Republici Hrvatskoj" financiranog od Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi proveo istraživanje o položaju žena s invaliditetom u Republici Hrvatskoj u svim županijama na uzorku od 582 žene s invaliditetom, s posebnim naglaskom na utvrđivanju ključnih obilježja kao što su pitanja diskriminacije i prepreke za puno uključivanje u društveni život zajednice.

U području ispunjavanja međunarodnih obveza i suradnje Hrvatska je u proteklom razdoblju aktivno surađivala s različitim tijelima UN-a, Vijeća Europe i Europske unije.

Redovito se pratila usklađenost i primjena zakona i drugih propisa koji se odnose na ravnopravnost spolova u odnosu na međunarodne dokumente i izrađivala nacionalna izvješća o ispunjavanju međunarodnih obveza u području ravnopravnosti spolova.

Godine 2009. *Izvješće o napretku u provedbi Pekinške deklaracije i Platforme za djelovanje (1995.)* u svrhu priprema za *Globalni pregled o napretku Peking +15* dostavljeno je UN-ovoj Gospodarskoj komisiji za Europu (UN Economic Commission for Europe, u daljnjem tekstu UNECE). U okviru sažetog regionalnog pregleda napretka kao značajna postignuća u promicanju ravnopravnosti spolova u Hrvatskoj tajništvo UNECE-a izdvojilo je: donošenje novog *Zakona o ravnopravnosti spolova*, koji je u potpunosti usklađen s odredbama relevantnih međunarodnih standarda i s direktivama EU, donošenje *Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći*, rastući trend visokog obrazovanja žena te prijevod i diseminaciju međunarodnih dokumenata.

Poduzete su različite aktivnosti s ciljem promicanja *UN-ove Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena* na nacionalnom i regionalnom nivou, a redovito se sudjelovalo i u radu UN-ove Komisije za status žena.

Najviše aktivnosti bilo je vezano uz ispunjavanje obveza u procesu pristupanja EU uglavnom unutar poglavlja 19. - Socijalna politika i zapošljavanje koje je privremeno zatvoreno krajem 2009. godine. Republika Hrvatska je sudjelovala i u provedbi programa Zajednice *Ravnopravnost spolova* te je temeljem pristupanja tom programu uvrštena u bazu podataka Europske komisije o muškarcima i ženama na mjestima odlučivanja koja sadrži podatke o zemljama članicama EU i zemljama kandidatkinjama u području političkog odlučivanja, sudstva, gospodarstva i državne uprave. Godine 2007., uz financijsku potporu Europske komisije, u sklopu provedbe tog *Programa*, u Zagrebu je organizirana međunarodna "Konferencija za podizanje javne svijesti o politikama i zakonodavstvu EU u području ravnopravnosti spolova" kojom je prilikom predstavnica EK istaknula da su promjene u Hrvatskoj u velikoj mjeri usklađene sa strategijom EU i ocijenila *Nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova 2006. - 2010.* kao "velik pozitivan korak koji pokazuje važnost koju Hrvatska pridaje ravnopravnosti spolova". U okviru istog *Programa* sudjelovalo se i u međunarodnom projektu pod nazivom *Uvođenje ravnopravnosti spolova u lokalne zajednice* Republike Malte, a u partnerstvu s Portugalom, Italijom i Grčkom.

Republika Hrvatska je 2008. godine potpisala i dva važna pretpisutna dokumenta koja su kao svoj važan dio uključila rodnu dimenziju u području zapošljavanja i socijalne

politike: *Zajednički memorandum o uključivanju (Joint Inclusion Memorandum - JIM) i Zajednička procjena politika zapošljavanja (Joint Assessment Paper of Employment Policies - JAP).*

O provedbi *Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2006. - 2010.* redovito su se dostavljali izvještaji EK i drugim tijelima EU, a EK je u svim izvještajima o napretku Republike Hrvatske, kao dijelu ispunjavanja obveza u okviru *Političkih kriterija* u procesu pristupanja, ocjenjivala napredak u njenoj provedbi.

Posebna je pažnja posvećena unapređenju komunikacijske strategije vezane uz proces pridruživanja prevođenjem, tiskanjem i populariziranjem temeljnih europskih strateških dokumenata u ovome području.

Potrebno je istaknuti i kontinuirano sudjelovanje u radu ministarskih konferencija i Upravnog odbora za ravnopravnost spolova Vijeća Europe te primjenu i izvještavanje o provedbi *preporuka* VE. Predstavnice Hrvatske sudjelovale su i u izradi *Konvencije o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* koju je VE donijelo ove godine.

Unaprijeđen je i politički dijalog i razmjena primjera dobre prakse u regiji. Od ostalih integracijskih procesa potrebno je spomenuti i aktivno sudjelovanje u asocijaciji Alpe Jadran kao i u radnoj skupini za unapređenje položaja žena na Mediteranu u okviru Unije za Mediteran/Euromeda.

Napredak na području uvođenja načela ravnopravnosti spolova u medije vidljiv je u unapređenju zakonske regulative, ali i u povećanoj osjetljivosti i češćim reagiranjem javnosti na seksizme i stereotipe u tiskanim i elektroničkim medijima. Međutim, učestalost rodni stereotipa, još uvijek prisutnih u elektroničkim i tiskanim medijima, uključujući javne i privatne televizijske i radiopostaje, čine važne prepreke za postizanje stvarne ravnopravnosti spolova. Preostali izazovi uključuju potrebu sustavnog obrazovanja za medijske djelatnike i djelatnice, razvoj kritičkog mišljenja o medijima i medijsko opismenjavanje, uvođenje rodno osjetljivog jezika u sve medijske programe i sadržaje, uz povećanje praćenja broja i raznovrsnosti tema vezanih za ravnopravnost spolova. Mediji imaju značajnu ulogu u demokratizaciji društva, a njihova odgovornost za nepristrano i nestereotipno prikazivanje žena i muškaraca jest proporcionalna značaju njihove uloge i utjecaja

Za detaljniji prikaz i procjenu stanja u pojedinim područjima provedbe politike ravnopravnosti spolova upućujemo na godišnja izvješća o radu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, dostupna na internetskoj stranici www.prs.hr.

IV. STRATEŠKI OKVIR ZA PROVEDBU POLITIKE RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA I AKCIJSKI PLAN DJELOVANJA

Radi osiguranja provedbe *Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2011. - 2015.* Akcijski plan djelovanja sadrži ključne aktivnosti i mjere prema prioritarnim tematskim područjima djelovanja: Promicanje ljudskih prava žena i rodne ravnopravnosti, Jednake mogućnosti na tržištu rada, Rodno osjetljivo obrazovanje, Ravnopravnost u procesu odlučivanja u političkom i javnom životu, Uklanjanje nasilja nad ženama, Međunarodna politika i suradnja i Institucionalni mehanizmi i načini provedbe. Utvrđeni su glavni nositelji i sunositelji i predviđeni rokovi provedbe. Za koordinaciju, planiranje i provedbu pojedine mjere odgovorno je tijelo koje se nalazi prvo na popisu nositelja. Mjere se provode i kroz suradnju s organizacijama civilnog društva.

1. Promicanje ljudskih prava žena i rodne ravnopravnosti

Promicanje ljudskih prava žena trajna je zadaća koja iziskuje provedbu sustavnih kampanja i mnogih drugih aktivnosti usmjerenih podizanju svijesti i znanja javnosti o rodnoj diskriminaciji s ciljem bržeg uspostavljanja društva jednakih mogućnosti i uklanjanja svih oblika spolne diskriminacije. Ono uključuje provedbu mjera vezanih uz upoznavanje sa *Zakonom o ravnopravnosti spolova* i drugim antidiskriminacijskim zakonodavstvom, ciljanu edukaciju sudstva i državne uprave, promicanje uporabe rodno osjetljivog jezika, aktivnosti usmjerene k unapređenju društvenog položaja žena pripadnica nacionalnih manjina, žena s invaliditetom, žena u ruralnim područjima, organizacija za ravnopravnost LGBT osoba, uz kontinuiranu potporu projektima i aktivnostima organizacija civilnog društva u tom području.

1.1. Podići razinu znanja i svijesti o antidiskriminacijskom zakonodavstvu, rodnoj ravnopravnosti i ljudskim pravima žena

1.1.1. Provođit će se kampanje i druge aktivnosti s ciljem upoznavanja javnosti sa *Zakonom o ravnopravnosti spolova* i drugim antidiskriminacijskim zakonima, te mehanizmima zaštite od rodne diskriminacije.

Nositelji: Ured za ravnopravnost spolova, nadležna tijela državne uprave sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

1.1.2. U okviru općeg dijela državnog, pravosudnog odnosno stručnog ispita uvest će se sadržaji o ravnopravnosti spolova i antidiskriminacijskom zakonodavstvu.

Nositelji: Ministarstvo uprave, nadležna tijela državne uprave sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada.

Rok provedbe: 2011.

1.1.3. Provođit će se edukacija sudstva, državnog odvjetništva te odvjetnika i odvjetnica o primjeni antidiskriminacijskog zakonodavstva.

Nositelji: Pravosudna akademija, Hrvatska odvjetnička komora.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

1.1.4. Redovito će se obilježavati Međunarodni dan žena - 8. ožujka, Svjetski dan seoskih žena - 15. listopada, Nacionalni dan borbe protiv nasilja nad ženama - 22. rujna, Međunarodni dan borbe protiv nasilja nad ženama - 25. studenog, Međunarodni dan borbe protiv homofobije i transfobije - 17. svibnja, Svjetski dan poduzetnica, te Europski dan jednakih plaća.

Nositelji: Nadležna tijela državne uprave sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada, županijska/lokalna povjerenstva za ravnopravnost spolova, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

1.1.5. Financirat će se aktivnosti i projekti organizacija civilnog društva usmjerenih k podizanju znanja i svijesti o ljudskim pravima žena i ravnopravnosti spolova, uključujući financiranje organizacija civilnog društva koje pružaju pomoć ženama žrtvama nasilja, ženama s invaliditetom i pripadnicama nacionalnih manjina.

Nositelji: Nadležna tijela državne uprave sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada, Ured za ravnopravnost spolova, Ured za ljudska prava, Ured za nacionalne manjine, Ured za udruge, Savjet za nacionalne manjine, Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

1.1.6. Promicat će se uporaba rodno osjetljivog jezika u državnim tijelima i tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave kao i u javnom govoru i medijima.

Nositelji: Državna tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, Hrvatska radiotelevizija i mediji.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

1.1.7. Pratit će se statistički podaci o sudskim postupcima i postupanju policije kod kaznenih djela motiviranih seksualnom orijentacijom oštećenika i oštećenice.

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo unutarnjih poslova.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

1.1.8. Predstavnici i predstavnice organizacija za ravnopravnost LGBT osoba uključivat će se u radna tijela za donošenje zakona, programa i strategija vezanih za prava seksualnih manjina.

Nositelj: Nadležna tijela državne uprave sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

1.2. Unaprijediti društveni položaj žena pripadnica nacionalnih manjina

1.2.1. Održavat će se javne tribine, okrugli stolovi, konferencije i druge aktivnosti o ljudskim pravima pripadnica nacionalnih manjina.

Nositelji: Ured za nacionalne manjine, Ured za ravnopravnost spolova, nadležna tijela državne uprave sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada, jedinice lokalne i područne

(regionalne) samouprave, županijska/lokalna povjerenstva za ravnopravnost spolova, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

1.2.2. Izradit će se i provoditi programi djelovanja za informiranje pripadnica romske nacionalne manjine o njihovim ljudskim pravima te provesti upoznavanje i edukacija državnih službi, servisa i šire javnosti o problemima s kojima se susreću kako u društvu tako i u svojoj zajednici.

Nositelji: Ured za nacionalne manjine, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2012.

1.2.3. Povećavat će se broj stipendija i subvencija za srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje Romkinja, sukladno njihovim zahtjevima.

Nositelj: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

1.2.4. Unaprijedit će se prikupljanje statističkih podataka u području odgoja i obrazovanja djevojčica i djevojaka pripadnica romske nacionalne manjine.

Nositelj: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

1.3. Unaprijedit će se društveni položaj žena s invaliditetom

1.3.1. Održavat će se javne tribine, okrugli stolovi, konferencije i druge aktivnosti o ljudskim pravima žena s invaliditetom.

Nositelji: Nadležna tijela državne uprave sukladno zakonom utvrđenom djelokrugu rada, Ured za ravnopravnost spolova, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, županijska/lokalna povjerenstva za ravnopravnost spolova, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

1.3.2. U programe rada županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova uvrstit će se mjere za unapređenje položaja žena s invaliditetom na lokalnoj razini.

Nositelji: Županijska/lokalna povjerenstva za ravnopravnost poslova.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

1.4. Unaprijediti znanje i svijest o položaju žena u ruralnim područjima

1.4.1. Osnovat će se radna skupina radi prikupljanja podataka o ženama u ruralnim područjima u području obrazovanja, zapošljavanja i samozapošljavanja, zdravstvene zaštite, očuvanja kulturne baštine i gospodarskog razvoja i izraditi akcijski plan utemeljen na rezultatima provedenih analiza.

Nositelji: Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Ured za ravnopravnost spolova, nadležna tijela državne uprave sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada, Državni zavod za statistiku, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Hrvatska obrtnička komora, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, županijska/lokalna povjerenstva za ravnopravnost spolova u suradnji s organizacijama civilnog društva i znanstvenim institucijama.

Rok provedbe: 2011. - 2012.

1.4.2. Jednom godišnje tiskati će se i objavljivati (statističke) publikacije temeljem prikupljenih podataka o ženama u ruralnim područjima u području obrazovanja, zapošljavanja i samozapošljavanja, zdravstvene zaštite, očuvanja kulturne baštine i gospodarskog razvoja.

Nositelji: Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Državni zavod za statistiku, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Hrvatska obrtnička komora, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, županijska/lokalna povjerenstva za ravnopravnost spolova u suradnji s organizacijama civilnog društva i znanstvenim institucijama.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

1.5. Podizati kvalitetu i dostupnost zdravstvene zaštite za žene i djevojčice

1.5.1. Unapređivat će se sustav prevencije i ranog otkrivanja zloćudnih tumora.

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, županijski zavodi za javno zdravstvo, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, organizacije civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

1.5.2. Podizat će se razina znanja i osviještenosti o vrstama spolno prenosivih bolesti te prevenciji i učinkovitoj zaštiti.

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, županijski zavodi za javno zdravstvo, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, zdravstvene ustanove, zdravstveni radnici, stručna društva, organizacije civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

1.5.3. Unapređivat će se mjere za očuvanje reproduktivnog zdravlja žena.

Nositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

2. Jednake mogućnosti na tržištu rada

Smanjivanje nezaposlenosti i uklanjanje svih oblika diskriminacije žena na tržištu rada ostaje najvažniji strateški cilj. Uz donošenje i provedbu paralelnih strategija ključne aktivnosti poduzimat će se u svrhu smanjivanja jaza u plaćama, podupiranja razvoja poduzetništva žena na nacionalnoj i lokalnoj razini te promicanja mjera za usklađivanje obiteljskih, privatnih i profesionalnih obveza. Nastavit će se provedba istraživanja i analiza i unapređenje kvalitete statističkih podataka o strukturnim pokazateljima položaja muškaraca i žena na tržištu rada kao i osvješćivanje javnosti o stereotipima i preprekama koje stoje na putu ekonomskog osnaživanja žena u različitim područjima, uključujući sektor informacijsko-komunikacijskih tehnologija.

2.1. Smanjiti nezaposlenost i ukloniti sve oblike diskriminacije žena na tržištu rada

2.1.1. Pratit će se i javno objavljivati zasebni podaci o položaju žena na tržištu rada temeljem učinaka u provedbi mjera *Nacionalnog akcijskog plana zapošljavanja za razdoblje 2011. - 2012. godine* i 2013. - 2014. godine)

Nositelji: Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Hrvatski zavod za zapošljavanje, nadležna tijela državne uprave sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Rok provedbe: 2011. - 2014.

2.1.2. Sustavno će se provoditi aktivnosti za poticanje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave da se na svom području angažiraju u provedbi nacionalnih planova za poticanje zapošljavanja i razvoja poduzetništva, uz razradu dodatnih poticajnih mjera.

Nositelji: Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova, poduzetnički inkubatori.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

2.1.3. Sustavno će se prikupljati statistički podaci i objedinjavati pokazatelji razlika među spolovima u sustavu socijalne sigurnosti i na tržištu rada te izrađivati kvartalni pokazatelji uključeni u godišnje izvješće Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Podaci, prikazani po spolu, redovito će se publicirati i diseminirati.

Nositelji: Državni zavod za statistiku, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Državni inspektorat.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

2.1.4. Organizirat će se tečajevi, seminari i programi obrazovanja za žene, u svrhu osposobljavanja za traženje, odabir i dobivanje adekvatnog zaposlenja, uključujući prekvalifikaciju i samozapošljavanje.

Nositelji: Hrvatski zavod za zapošljavanje, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

2.1.5. Promicat će se zapošljavanje žena u sektoru informacijsko-komunikacijskih tehnologija i razmjena iskustava i primjera dobre prakse u informacijsko-komunikacijskom sektoru.

Nositelj: Središnji državni ured za e-Hrvatsku.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

2.1.6. Organizirat će se konferencija o položaju žena u informacijsko-komunikacijskom sektoru.

Nositelj: Središnji državni ured za e-Hrvatsku.

Rok provedbe: 2011.

2.2. Osnažiti žensko poduzetništvo

2.2.1. Donijet će se *Strategija razvoja ženskog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. do 2017. godine.*

Nositelji: Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva.

Rok provedbe: 2014.

2.2.2. U *Operativnom planu poticanja malog i srednjeg poduzetništva za tekuću godinu* osiguravat će se i namjenski povećavati sredstva za financiranje poduzetništva žena.

Nositelji: Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Hrvatska banka za obnovu i razvitak.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

2.2.3. Sustavno će se promicati poduzetništvo žena kroz medijske kampanje, programe i obrazovanje žena o poduzetništvu, pružanjem organizacijske, financijske, prostorne i druge pomoći.

Nositelji: Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, Hrvatska udruga poslodavaca, Ured za ravnopravnost spolova, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, županijska/lokalna povjerenstva za ravnopravnost spolova, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

2.2.4. Aktivno će se poticati žensko poduzetništvo na županijskim i lokalnim razinama i provesti istraživanje o utjecaju ženskog poduzetništva na kvalitetu života pojedinih regija.

Nositelji: Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Ured za ravnopravnost spolova, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

2.3. Promicati mjere koje omogućuju usklađivanje privatnih i profesionalnih obveza

2.3.1. Provodit će se aktivnosti za poticanje jednake raspodjele kućanskih i obiteljskih poslova te ravnopravnu podjelu roditeljske odgovornosti za skrb o djeci, uključujući promociju korištenja roditeljskog dopusta očeva.

Nositelji: Županijska/lokalna povjerenstva za ravnopravnost spolova, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ured za ravnopravnost spolova, u suradnji s obiteljskim centrima i organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

2.3.2. Poticati će se organizacija odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi u trgovačkim društvima i poslovnim organizacijama u javnom i privatnom vlasništvu.

Nositelji: Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova, Hrvatska udruga poslodavaca, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, trgovačka društva, u suradnji sa sindikatima.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

2.3.3. Provodit će se aktivnosti za podizanje svijesti svih dionika uključenih u kolektivno pregovaranje o važnosti načela jednakih plaća za rad jednake vrijednosti i primjeni *Zakona o radu*.

Nositelji: Ured za socijalno partnerstvo, Gospodarsko-socijalno vijeće, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

2.3.4. Unapređivat će se prikupljanje, obrada, analiza i distribucija statističkih pokazatelja o jazu u plaćama između muškaraca i žena.

Nositelji: Državni zavod za statistiku, Ured za ravnopravnost spolova, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

3. Rodno osjetljivo obrazovanje

Uklanjanje stereotipa i uvođenje rodno osviještenog odgoja i obrazovanja u cjelokupni obrazovni sustav jedan je od preduvjeta za izgradnju nediskriminirajućih rodnih stavova u društvu. Stjecanje znanja o ravnopravnosti spolova potrebno je omogućiti na svim obrazovnim razinama uz trajnu edukaciju nastavnog osoblja. S ciljem smanjivanja spolne segregacije na tržištu rada potrebno je poticati spolnu ravnotežu u odabiru zanimanja, odnosno područja obrazovanja u srednjim školama i visokoškolskim ustanovama.

Provodit će se upoznavanje nadležnih tijela i ustanova s *Preporukom CM/Rec (2007) 13 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o rodno osviještenoj politici u obrazovanju*.

3.1. Uvesti rodno osjetljiv odgoj i obrazovanje u cjelokupni obrazovni sustav, uz uklanjanje rodnih stereotipa iz udžbenika i nastavnih planova i programa

3.1.1. Donijet će se novi *Udžbenički standard* kojim se podiže kvaliteta rodno osjetljivog obrazovanja, a etički i jezični standardi udžbenika kao i likovno-grafička rješenja usklađuju se s načelima ravnopravnosti spolova.

Nositelj: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

Rok provedbe: 2011.

3.1.2. U postupku procjenjivanja usklađenosti udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava s *Nacionalnim okvirnim kurikulumom*, predmetnim kurikulumima i *Udžbeničkim standardom*, stručnim će se povjerenstvima ukazivati na potrebu uklanjanja rodnih stereotipa i diskriminacije na temelju spola u tekstovima i likovnografičkim rješenjima.

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ured za ravnopravnost spolova.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

3.1.3. Obrazovanje za rodnu ravnopravnost bit će sastavni dio kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja.

Nositelj: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

Rok provedbe: 2011.

3.1.4. Sastavni dio kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja bit će i kompetencije za "medijsko opismenjivanje" te će se u učenika i učenica razvijati kritičnost prema stereotipima i seksizmima koji se promiču u medijima.

Nositelji: Agencija za odgoj i obrazovanje, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

3.2. Provoditi sustavnu edukaciju o ravnopravnosti spolova za nositelje i nositeljice odgojno-obrazovnog procesa

3.2.1. Ažurirat će se, redovito provoditi i pratiti program stručnog usavršavanja iz područja ravnopravnosti spolova za nositelje i nositeljice odgojno-obrazovne djelatnosti u osnovnim i srednjim školama, sukladno *Preporuci Vijeća Europe CM(2007)13 o rodno osviještenoj politici u obrazovanju*.

Nositelji: Agencija za odgoj i obrazovanje, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

3.2.2. Pratit će se primjena jezičnih standarda za sadržaje svjedodžbi, certifikata, licencija i diploma navođenjem strukovne kvalifikacije, zvanja i zanimanja u muškom, odnosno ženskom rodu, ovisno o spolu primatelja i primateljice dokumenta.

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa i druga nadležna tijela i institucije koje izdaju javne isprave.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

3.3. Postići spolnu ravnotežu u odabiru područja obrazovanja u srednjim školama i visokoškolskim ustanovama

3.3.1. Temeljem analize statističkih podataka iskazanih po spolu o uključenosti učeničke populacije u izborne/fakultativne programe, obrazovna će ustanova, prema potrebi, izraditi mjere za povećanje uključenosti podzastupljenog spola.

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, osnovne i srednje škole.

Rok provedbe: 2012. - 2015.

3.3.2. Izradit će se rodno osjetljiv program profesionalnog informiranja učeničke populacije u završnim razredima osnovnih škola o atraktivnosti zanimanja traženih na tržištu rada s ciljem razvoja interesa u učenica za upis u srednje škole u kojima tradicionalno i statistički prevladava muška učenička populacija te u učenika za upis u srednje škole u kojima tradicionalno statistički prevladava ženska učenička populacija.

Nositelj: Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Rok provedbe: 2011. - 2012.

3.3.3. U slučaju izjednačenog rezultata po svim osnovama vrednovanja pri dodjeli visokoškolskih stipendija, prednost će se dati podzastupljenom spolu.

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Nacionalna zaklada za potporu učeničkom i studentskom standardu.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

4. Ravnopravnost u procesu odlučivanja u političkom i javnom životu

Nema stvarne demokracije bez uravnotežene zastupljenosti muškaraca i žena u procesima odlučivanja u političkom i javnom životu. Do 2015. godine potrebno je znatno povećati zastupljenost žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti na svim razinama. Jedna od važnih zadaća je unapređivanje vođenja rodne statistike o političkoj participaciji žena na državnoj, županijskoj, gradskoj i općinskoj razini kao i poboljšanje rodne ravnoteže u gospodarskom odlučivanju. Ključne aktivnosti provodit će se i s ciljem poboljšanja položaja žena u športu.

Nastavit će se upoznavanje političkih institucija, političkih stranaka i javnosti s *Preporukom Rec (2003) Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o uravnoteženoj participaciji žena i muškaraca u političkom i javnom odlučivanju* kao i drugim nacionalnim i međunarodnim dokumentima.

4.1. Postići uravnoteženu zastupljenost muškaraca i žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti na svim razinama

4.1.1. Redovito će se održavati tribine, seminari, konferencije, kampanje i druge aktivnosti o političkoj zastupljenosti žena u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti, na nacionalnoj i lokalnoj razini.

Nositelji: Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskoga sabora, Ured za ravnopravnost spolova, nadležna tijela državne uprave sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada, županijska/lokalna povjerenstva za ravnopravnost spolova, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

4.1.2. Sukladno *Zakonu o ravnopravnosti spolova* pri imenovanju u državna tijela i tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i druge pravne osobe s javnim ovlastima vodit će se računa o ravnomjernoj zastupljenosti oba spola.

Nositelji: Državna tijela, pravne osobe s javnim ovlastima, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Rok provedbe 2011. - 2015.

4.1.3. Statistički će se evidentirati i objavljivati spolno razlučeni podaci svih prihvaćenih pravovaljanih kandidacijskih lista po predlagateljima za izbore na državnoj, županijskoj, gradskoj i općinskoj razini, kao i za izbore za Europski parlament.

Nositelji: Državno izborno povjerenstvo, Državni zavod za statistiku, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

4.1.4. Statistički će se evidentirati i objavljivati spolno razlučeni podaci prema osvojenim mandatima po strankama, odnosno nezavisnim listama, prema rezultatima provedenih izbora na državnoj, županijskoj, gradskoj i općinskoj razini, kao i za izbore za Europski parlament.

Nositelji: Državno izborno povjerenstvo, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, Državni zavod za statistiku.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

4.1.5. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave redovito će objavljivati spolno razlučene podatke o udjelu žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti, na općinskoj, gradskoj i županijskoj razini na svojim internetskim stranicama.

Nositelji: Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

4.1.6. Unaprijedit će se način vođenja statističkih podataka o zastupnicama Hrvatskoga sabora - predsjednicama i članicama parlamentarnih radnih tijela, izaslanstava i povjerenstava, te će se isti redovito objavljivati na internetskim stranicama Hrvatskoga sabora.

Nositelj: Hrvatski sabor/Informacijsko-dokumentacijska služba, istraživanje i informacijska mreža.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

4.1.7. Sustavno će se prikupljati, i na web stranicama tijela državne uprave redovito objavljivati, spolno razlučeni podaci o dužnosnicima i dužnosnicama i rukovodećim državnim službenicima i službenicama.

Nositelji: Tijela državne uprave.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

4.1.8. Pri imenovanju članstva nadzornih i upravnih odbora poduzeća u javnom i privatnom sektoru vodit će se računa o uspostavljanju uravnotežene zastupljenosti obaju spolova na način da podzastupljenog spola, sukladno *Zakonu o ravnopravnosti spolova*, ne bude manje od 40%.

Nositelji: Vlada Republike Hrvatske, tijela državne uprave, poduzeća.

Rok provedbe: 2012. - 2015.

4.1.9. Izradit će se, i Uredu za ravnopravnost spolova dostaviti, analiza o udjelu žena, članica upravnih i/ili nadzornih odbora trgovačkih društava u većinskom državnom vlasništvu.

Nositelj: Agencija za upravljanje državnom imovinom.

Rok provedbe: 2011. - 2012.

4.1.10. Poticati će se veća zastupljenost žena u međunarodnim forumima u kojima se donose ključne političke odluke.

Nositelj: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

4.1.11. Pri sastavljanju i imenovanju predstavnika i predstavnica u izaslanstva, povjerenstva i druga tijela, vodit će se računa o uravnoteženoj zastupljenosti žena i muškaraca.

Nositelji: Hrvatski sabor, Vlada Republike Hrvatske, tijela državne uprave, pravne osobe s javnim ovlastima, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

4.2. Unaprijedit će se položaj žena u športu

4.2.1. Poticati će se povećanje udjela žena u upravljačkim strukturama športskih saveza i drugih športskih organizacija.

Nositelji: Hrvatski olimpijski odbor, Hrvatski paraolimpijski odbor, državni i lokalni športski savezi.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

4.2.2. Preispitat će se postojeći zakonodavni okvir i unaprijediti modeli za praćenje statističkih podataka o položaju žena u športu, s ciljem suzbijanja izravne i neizravne diskriminacije.

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Hrvatski olimpijski odbor, Hrvatski paraolimpijski odbor i državni športski savezi.

Rok provedbe: 2011. - 2012.

4.2.3. Športašicama će se osigurati jednaka dostupnost športske infrastrukture, kako u vremenu korištenja tako i u kvaliteti, te dostupnost stručnog usavršavanja, osposobljavanja i zapošljavanja u športu.

Nositelji: Hrvatski olimpijski odbor, Hrvatski paraolimpijski odbor, državni i lokalni športski savezi, športski klubovi, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave

Rok provedbe: 2011. - 2015.

5. Uklanjanje nasilja nad ženama

Nasilje nad ženama uključujući obiteljsko nasilje najteži je oblik kršenja ljudskih prava žena. Mjere za suzbijanje obiteljskog nasilja sadržane su u *Nacionalnoj strategiji zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2011. do 2016. godine* Vlade Republike Hrvatske čiju provedbu prati Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Sukladno *Preporuci (2002)5 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o zaštiti žena od nasilja* u *Nacionalnoj politici* razrađen je akcijski plan za uklanjanje svih drugih oblika nasilja nad ženama koji uključuje osvještavanje javnosti o pojavama, problemima i načinima suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja, unapređenje zaštite prava žena žrtava svih oblika nasilja kao i sustava vođenja statističkih podataka, međusektorske suradnje, koordinacije nadležnih državnih tijela, institucija i organizacija civilnog društva te edukacije nadležnih tijela.

Istovremeno će se pratiti donošenje i provedba strategije na razini cijele Europske unije o borbi protiv nasilja nad ženama, kao i pokretanje javne kampanje o rodnom nasilju na razini EU što je predviđeno *Strategijom za ravnopravnost muškaraca i žena 2010. - 2015. godine* Europske komisije.

5.1. Ukloniti sve oblike nasilja nad ženama te unaprijediti položaj i zaštitu prava žena žrtava svih oblika nasilja

5.1.1. Razmotrit će se prihvaćanje *Konvencije o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji Vijeća Europe*.

Nositelji: Nadležna tijela državne uprave sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada.

Rok provedbe: 2011. - 2012.

5.1.2. Uskladit će se broj potrebnih SOS telefona, savjetovašta, skloništa i drugih izvaninstitucionalnih servisa za žene žrtve svih oblika nasilja s obzirom na broj stanovnika u Republici Hrvatskoj, sukladno *Preporuci (2002)5 Odbora ministara Vijeća Europe državama članicama o zaštiti žena od nasilja*.

Nositelji: Nadležna tijela državne uprave sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

5.1.3. Donijet će se novi *Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima 2012. - 2014.*, pratiti njegova primjena te će se Vladi Republike Hrvatske redovito dostavljati izvješća o njegovoj provedbi.

Nositelji: Ured za ljudska prava, nadležna tijela državne uprave sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2012.

5.1.4. Donijet će se i distribuirati *Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja* svim relevantnim ustanovama, uključivši osnovne i srednje škole, uz praćenje njegove primjene.

Nositelji: Ured za ravnopravnost spolova, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, županijska/lokalna povjerenstva za ravnopravnost spolova, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

5.1.5. Provest će se istraživanje o rasprostranjenosti svih oblika nasilja nad ženama, uključujući tradicionalne štetne prakse, u svrhu planiranja i provedbe aktivnosti s ciljem suzbijanja nasilja nad ženama i unapređenja njihova položaja.

Nositelji: Ured za ravnopravnost spolova, Ured za nacionalne manjine, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2012.

5.1.6. Uvest će se programi psihosocijalnog tretmana u zatvorima za počinitelje i počiniteljice teških kaznenih djela rodno zasnovanog nasilja, uključujući recidiviste i recidivistkinje.

Nositelji: Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi.

Rok provedbe: 2014. - 2015.

5.1.7. Odredbama zakona, pravilnika i drugih akata koji reguliraju područje športa, šport će se učiniti sigurnim za žene i djevojke od svih oblika nasilja, uključujući seksualno nasilje, te će se s tim u vezi educirati športaši i športašice.

Nositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Nacionalno vijeće za šport, Hrvatski olimpijski odbor, Hrvatski paraolimpijski odbor, športski savezi i klubovi.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

5.2. Unaprijediti sustav vođenja statističkih podataka, međusektorsku suradnju i koordinaciju nadležnih državnih tijela, institucija i organizacija civilnog društva u rješavanju problema nasilja nad ženama na nacionalnoj i na lokalnoj razini te osigurati kontinuiranu edukaciju nadležnih tijela

5.2.1. Unaprijedit će se sustav vođenja statističkih podataka (uz uvođenje kontinuiranog statističkog praćenja odnosa žrtve i počinitelja nasilja) i sustavno analitički pratiti slučajeve svih oblika nasilja nad ženama, izuzev obiteljskog nasilja, te unaprijediti razmjenu podataka i suradnju policije, zdravstvenih ustanova, sudova, Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i organizacija civilnog društva koje pružaju pomoć i podršku žrtvama nasilja.

Nositelji: Državno odvjetništvo Republike Hrvatske, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo pravosuđa, Državni zavod za statistiku, sudovi, zdravstvene ustanove, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

5.2.2. Provođit će se sustavna edukacija sudstva, općinskih i županijskih državnih odvjetništava, zdravstvenih djelatnika i djelatnica, djelatnika i djelatnica odgojno-obrazovnih ustanova, obiteljskih centara i policijskih uprava, socijalnih radnika i radnica te stručnjaka i stručnjakinja s područja zaštite mentalnog zdravlja, radi unapređenja pružanja pravne zaštite i pomoći žrtvama nasilja, posebice žrtvama seksualnog nasilja, kao i žrtvama diskriminacije na temelju spolne orijentacije, rodnog identiteta i rodnog izražavanja.

Nositelji: Pravosudna akademija, Policijska akademija, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo unutarnjih poslova, Agencija za odgoj i obrazovanje, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih i javne ustanove u okviru svog zakonom propisanog djelokruga rada, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

5.3. Osvijestiti širu javnost o pojavi, problemima i načinima suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja

5.3.1. Organizirat će se i provoditi kampanje i druge aktivnosti, radionice, predavanja, tribine, okrugli stolovi o problemu rodno uvjetovanog nasilja, uključujući trgovanje ljudima i prostituciju kao i nasilje nad LGBT osobama te tiskati, distribuirati publikacije i edukativne materijale o svim oblicima nasilja nad ženama radi informiranja i podizanja javne svijesti o pojavi, problemima i načinima suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja.

Nositelji: Ured za ljudska prava, Ured za ravnopravnost spolova, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Ministarstvo unutarnjih poslova, Pravosudna akademija, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova, obiteljski centri, nezavisni stručnjaci i stručnjakinje koji djeluju na području suzbijanja nasilja nad ženama, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

6. Međunarodna politika i suradnja

U promicanju ravnopravnosti spolova u međunarodnom okružju Republika Hrvatska je u proteklom razdoblju imala aktivnu ulogu. Najvažniji cilj u sljedećem razdoblju, sukladno komunikacijskoj strategiji za pridruživanje EU, jest poduzimanje brojnih aktivnosti vezanih uz upoznavanje javnosti o zakonodavstvu i politikama ravnopravnosti spolova koje se provode na razini EU, kao i razvoj modaliteta suradnje s Europskim institutom za ravnopravnost spolova. Važna su i daljnja poduzimanja vezana uz obvezu provedbe instrumenata UN-a, uključujući promicanje *UN-ove Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena*, *Pekiške deklaracije* i *Platforme za djelovanje i Milenijskih razvojnih*

ciljeva kao i donošenje nacionalnog Akcijskog plana za provedbu rezolucije Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda: 1325 (2000) i srodnih rezolucija s ciljem integracije rodne perspektive u sigurnosnu politiku zemlje.

6.1. Provodit će se upoznavanje javnosti s politikama ravnopravnosti spolova Europske unije i drugih međunarodnih organizacija

6.1.1. Prevest će se, tiskati i distribuirati *Strategija za ravnopravnost između žena i muškaraca 2010. - 2015. Europske komisije*

Nositelji: Ured za ravnopravnost spolova, koordinatori i koordinatorice za ravnopravnost spolova u tijelima državne uprave, županijska/lokalna povjerenstva za ravnopravnost spolova u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011.

6.1.2. Razradit će se modaliteti suradnje s Europskim institutom za ravnopravnost spolova.

Nositelji: Ured za ravnopravnost spolova u suradnji s koordinatorima i koordinatoricama za ravnopravnost spolova u tijelima državne uprave.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

6.1.3. Republika Hrvatska sudjelovat će u programu Zajednice PROGRESS (2007. - 2013.) u okviru V. komponente: Ravnopravnosti spolova.

Nositelji: Ured za ravnopravnost spolova, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva.

Rok provedbe: 2013. - 2015.

6.1.4. Organizirat će se konferencije, okrugli stolovi i druge aktivnosti na temu ravnopravnosti spolova i jednakih mogućnosti u kontekstu ulaska Republike Hrvatske u EU u svrhu informiranja javnosti.

Nositelji: Ured za ravnopravnost spolova, Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskoga sabora, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija, koordinatori i koordinatorice za ravnopravnost spolova u tijelima državne uprave.

Rok provedbe: 2011. - 2012.

6.1.5. Na internetskim stranicama Ureda za ravnopravnost spolova (www.ured-ravnopravnosti.hr) ustrojiti će se zasebna podstranica posvećena položaju žena i promicanju ravnopravnosti spolova u EU.

Nositelj: Ured za ravnopravnost spolova.

Rok provedbe: 2011.

6.1.6. Koordinirat će se djelovanje Republike Hrvatske u praćenju rada kao i aktivno predstavljanje i sudjelovanje u aktivnostima Vijeća za ljudska prava UN-a, UN-ove Komisije za status žena i UN-ova entiteta za ravnopravnost spolova i osnaživanje žena - UN WOMEN i drugih tijela, radnih skupina i mehanizama UN-a.

Nositelji: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija, Ured za ravnopravnost spolova.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

6.1.7. Promicat će se primjena *UN-ove Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, Pekinške deklaracije i Platforme za djelovanje.*

Nositelji: Ured za ravnopravnost spolova, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija, tijela državne uprave i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

6.1.8. Nastavit će se suradnja s UN-om na području ravnopravnosti spolova u sklopu provedbe *Milenijske deklaracije i Milenijskih razvojnih ciljeva.*

Nositelji: Ured za ravnopravnost spolova, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija, nadležna tijela državne uprave.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

6.1.9. Izraditi će se *Akcijski plan za provedbu rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a: 1325 (2000) o položaju žena, miru i sigurnosti i srodnih rezolucija: 1820 (2008) o uklanjanju spolno utemeljenog nasilja u oružanim sukobima, 1888 (2009) o borbi protiv seksualnog nasilja nad ženama i djecom u oružanim sukobima i 1889 (2009) o ulozi žena i njihovim potrebama u izgradnji mira nakon oružanih sukoba.*

Nositelji: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija.

Rok provedbe: 2011.

6.1.10. Promicat će se ravnopravnost spolova izvan Republike Hrvatske putem regionalne suradnje institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova i drugim oblicima suradnje sa susjednim državama.

Nositelji: Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskoga sabora, Ured za ravnopravnost spolova, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija, nadležna tijela državne uprave sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada, organizacije civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

7. Institucionalni mehanizmi i načini provedbe

O snaživanje i koordinacija rada institucionalnih mehanizama za provedbu politike ravnopravnosti spolova jedan je od važnih preduvjeta za učinkovitiju provedbu politike na nacionalnoj i lokalnim razinama. Radi daljnjeg razvoja metoda provedbe, a sukladno procesima unapređivanja rodno osviještene politike koji se odvijaju na razini EU, podupirat će se provođenje statističkih i znanstvenih analiza i istraživanja. Važne aktivnosti u tom području obuhvaćaju i mjere vezane uz unapređivanje uključivanja rodno osjetljive politike u medije s posebnim naglaskom na uklanjanju rodnih stereotipa i seksizama iz medijskog prostora, uporabi rodno osjetljivog jezika i promoviranju i informiranju građanstva o politikama ravnopravnosti spolova.

7.1. Osnažiti mehanizme za provedbu ravnopravnosti spolova na nacionalnoj i lokalnoj razini i unaprijediti njihovo koordinirano djelovanje

7.1.1. Redovito će se održavati edukativni seminari za državne službenike i službenice radi učinkovitijeg provođenja propisa i zadaća u provedbi politike ravnopravnosti spolova i izradit će se Vodič za službenike i službenice u državnoj upravi i lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi o pitanjima ravnopravnosti spolova.

Nositelji: Ministarstvo uprave, Ured za ravnopravnost spolova, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

7.1.2. Provođit će se zajedničke aktivnosti za promicanje mjera iz *Nacionalne politike za ravnopravnost spolova*, uključujući održavanje javnih tribina, kampanja, okruglih stolova i drugih aktivnosti.

Nositelji: Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskoga sabora, Ured za ravnopravnost spolova, tijela državne uprave sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

7.1.3. Županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova pri predstavničkim tijelima poticat će osnivanje gradskih i općinskih povjerenstava za ravnopravnost spolova u svojim županijama, voditi evidenciju, surađivati s njima i o navedenome redovito izvještavati Ured za ravnopravnost spolova.

Nositelji: Županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

7.1.4. Županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova poticat će u suradnji s upravnim tijelima jedinica lokalne samouprave, organizacijama civilnog društva koje se bave pitanjima promocije i zaštite ljudskih prava, znanstvenim institucijama, medijima i drugim zainteresiranim subjektima afirmaciju žena u lokalnoj zajednici, posebice u političkom i javnom životu, ženskom poduzetništvu, obrazovanju i kulturi, profesionalnom i stručnom usavršavanju, promicati zdravstvenu i socijalnu sigurnost žena, te djelovati na sprječavanju svih oblika njihove diskriminacije.

Nositelji: Županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

7.1.5. Donijet će se akcijski planovi za provedbu mjera *Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2011. - 2015.* na razini županija i osigurati sredstva za njihovu primjenu.

Nositelji: Županijske skupštine, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

7.1.6. Redovito će se održavati sastanci Koordinacije županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova radi unapređivanja i usklađivanja aktivnosti te razmjene informacija i primjera dobre prakse provedbe politike ravnopravnosti spolova na lokalnoj razini.

Nositelji: Ured za ravnopravnost spolova, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

7.2. Suzbijati rodne stereotipe i uvesti rodno osjetljivu politiku u medije

7.2.1. Informirat će se građanstvo o obvezama uvođenja rodno osjetljivih politika u sva područja društvenog života, a u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i standardima EU.

Nositelji: Hrvatska radiotelevizija, mediji, Ured za ravnopravnost spolova, Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskoga sabora, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova, nadležna tijela državne uprave sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

7.2.2. Izdvajat će se sredstva za produkciju i/ili koprodukciju rodno senzibiliziranih medijskih sadržaja te će se osigurati medijski prostor za emitiranje rodno senzibiliziranih sadržaja nastalih u nezavisnoj produkciji.

Nositelji: Hrvatska radiotelevizija, mediji, Ured za ravnopravnost spolova, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

7.2.3. Provest će se istraživanje o stavovima djelatnika i djelatnica Hrvatske radiotelevizije o promicanju ravnopravnosti spolova u programskim sadržajima.

Nositelj: Hrvatska radiotelevizija.

Rok provedbe: 2011.

7.2.4. Provodit će se edukacija o rodnoj ravnopravnosti medijskih djelatnika i djelatnica koji kreiraju medijske sadržaje.

Nositelji: Hrvatska radiotelevizija, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

7.2.5. U vođenju sudske statistike osigurat će se uvid u broj, vrstu i ishod sudskih postupaka pokrenutih zbog spolne diskriminacije u medijima.

Nositelj: Ministarstvo pravosuđa.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

7.2.6. Analizirat će se sadržaj medija radi detekcije učestalosti i vrste rodni stereotipa.

Nositelji: Županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

7.2.7. Prevest će se i diseminirati *Priručnik Vijeća Europe o strategijama za suzbijanje rodni stereotipa u medijima*.

Nositelji: Ured za ravnopravnost spolova, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2012.

7.3. Uvesti upravljanje proračunskim sredstvima prema spolu i podupirati provedbu rodni istraživanja i analiza

7.3.1. Prevest će se, promovirati i distribuirati metodološki priručnik Vijeća Europe o upravljanju proračunskim sredstvima s obzirom na spol u svrhu preispitivanja javni proračuna s obzirom na njihov učinak na provedbu politike ravnopravnosti spolova.

Nositelji: Ured za ravnopravnost spolova/Ministarstvo financija, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011.

7.3.2. Izradit će se analiza proračuna iz rodne perspektive radi utvrđivanja različiti utjecaja proračuna na žene i muškarce.

Nositelji: Ministarstvo financija, Ured za ravnopravnost spolova

Rok provedbe: 2012.-2013.

7.3.3. Podržavat će se provedba i osiguravati financijska sredstva za potporu ciljanim znanstvenim rodnim istraživanjima i analizama, uključujući projekte u području kulture.

Nositelji: Nadležna tijela državne uprave sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada, Ured za ravnopravnost spolova, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, znanstvene institucije.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

7.3.4. Osigurat će se sredstva za provedbu mjera *Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova* iz državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, a sva tijela zadužena za provedbu mjera dužna su ih uvrstiti u svoje godišnje planove te za svaku godinu osigurati potrebna financijska sredstva.

Nositelji: Državna tijela, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Rok provedbe: 2011. - 2015.

V. ZAVRŠNE ODREDBE

1. Ured za ravnopravnost spolova nadzire provedbu *Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova* i svake dvije godine izvještava Vladu Republike Hrvatske o njezinoj provedbi.

2. Nakon usvajanja, Ured za ravnopravnost spolova objavit će *Nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova* na svojim internetskim stranicama, a u roku od tri mjeseca tiskat će je i distribuirati nositeljima i sunositeljima provedbenih mjera.

3. *Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova* objavit će se u Narodnim novinama.